

Šľachtiteľský program plemena východofrízskca ovca

Úvod šľachtiteľského programu:

Šľachtiteľský program a šľachtenie plemena východofrízskca ovca vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootechnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Tento šľachtiteľský program je zároveň vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“). Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre ovce chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobou stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je súbor systematických opatrení a zámerov, vrátane zaznamenávania údajov, selekcie, plemenitby a výmeny plemenných zvierat a ich zárodočných produktov, ktoré boli navrhnuté a realizované s cieľom zachovať alebo posilniť želané fenotypové a genotypové znaky a vlastnosti v rámci cieľovej chovnej populácie. Na základe tohto šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ predmetného plemena. Chovný cieľ sa stanovuje prostredníctvom chovateľských metód, ktoré sú definované pri hodnotení kontroly úžitkovosti.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

Pôvodné nemecké plemeno z oblasti nemecko-holandských hraníc, šľachtené bolo na vysokú mliekovú úžitkovosť a plodnosť. Relatívne náročné na chovateľské podmienky, t.j. na výživu a ustajnenie. Horšie znáša stádové podmienky, preto sa odporúča chovať ovce v menších skupinách, resp. individuálne. Možný je však aj chov tohto plemena vo väčších stádových jednotkách.

Ovce sa vyznačujú stredne veľkým až veľkým telovým rámcom, úzkou, neovlnenou, oblúkonosou hlavou (ovlnenosť začína od zátylia), neovlneným bruchom, končatinami a dlhým chvostom (tzv. potkaní chvost). Končatiny sú tenšie a vysoké. Vemeno je široké a veľmi dobre vyvinuté. Barany a ovce sú bezrohé. Vlna je biela, s výraznými oblúčikmi, často polosplývavého charakteru.

Úžitkové vlastnosti plemena

Ide o polojemnovlnové, veľmi ranné plemeno. Pri dobrej výžive možno jahničky (jarky) pripustiť už vo veku 7 - 8 mesiacov. Vyniká plodnosťou, ktorá sa pohybuje okolo 200 % (plemenný štandard 170 – 210 %). Živá hmotnosť bahníc 65 - 85 kg (u nás 60 – 75 kg), baranov 80 - 100 kg, produkcia vlny u bahníc 3,5 - 5,0 kg, u baranov 5,0 - 6,0 kg. Sortimenty vlny bahníc chovaných u nás B/C - C/D, pri výťažnosti 60 – 70 %, prirodzená dĺžka vlny 100 - 120 mm, vlna hrubších sortimentov má výrazné oblúčkovanie. Priemerné denné prírastky (ďalej len „PDP“) do odstavu 260 - 300 gramov. Východofrízske plemeno je najčastejšie zaraďované medzi plemená mliekového úžitkového typu, pričom dosahuje vynikajúcu plodnosť a aj vlnová úžitkovosť je u tohto plemena veľmi dobrá (trojstranná úžitkovosť). Produkcia mlieka po odstave jahniat u nás je 200 - 300 kg. Dĺžka dojenej periódy je až 260 dní. V niektorých chovoch v zahraničí sa dosiahla produkcia mlieka za laktáciu viac ako 700 kg, ojedinelo až nad 1000 kg, s obsahom tuku 6 - 7 %. Rekordná produkcia mlieka je 1 498 kg.

Barany sa využívajú u nás v rámci zošľachtovacieho kríženia cigájok a zošľachtených valašiek na zlepšenie mliekovej úžitkovosti a plodnosti.

Postup šľachtenia plemena

Šľachtiteľský program v chove oviec dojného plemena VF je zameraný na zlepšenie jeho genetických potencie, najmä pre žiaducu úžitkovosť, ktorou je produkcia mlieka. Základnou formou šľachtenia je čistokrvná plemenitba so zámerom zlepšovať produkciu mlieka. Šľachtenie je založené na výbere geneticky najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Základom šľachtiteľskej práce bude aj naďalej kontrola úžitkovosti (Ďalej len KÚ“) kde sa sledujú a hodnotia ukazovatele: plodnosť (veľkosť vrhu), intenzita rastu jahniat vo veku 40 – 70 dni, vlna (sortiment a charakter), mlieková úžitkovosť a exteriér.

Keď bude dostatočný počet oviec tohto plemena v KÚ, získané dáta sa dajú využiť v budúcnosti na výpočet odhadu plemenných hodnôt štatistickou metódou BLUP Animal Model, ktorá umožní korekciu systematických vplyvov prostredia a využije informácie o všetkých príbuzných jedincov v rodokmeni, čím sa výrazne zvyšuje presnosť a spoľahlivosť odhadu.

Rýchlejší genetický pokrok predpokladá vyššiu intenzitu selekcie. Genetický vývoj populácie je týmto spôsobom zabezpečovaný hlavne výberom plemenných baranov. Keďže sa jedná o málo početnú populáciu, je potrebné rátať s nákupom plemenníkov zo špičkových chovov v EU. Treba tiež dodržiavať zásady zakotvené v programe eradikácie scrapie a vyberať iba jedincov vyhovujúcich genotypov s alelami ARR.

Plemenný štandard a chovný cieľ východofrízskej ovce chovanej v SR

Hlavné ukazovatele:

Ukazovateľ		východofrízska ovca
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	• Stredný až veľký telesný rámec, hlava úzka a neovlnená, chvost a končatiny neovlnené, tenšie a vysoké. • Vemeno široké a veľmi dobre formované. • Polojemnovlnové plemeno, vlna biela a rúno polouzavreté. • Plemeno ranné a plodné, náročnejšie na chovateľské podmienky. Barany temperamentné. • Barany aj ovce bezrohé.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Vlnovo-mliekový až mliekový úžitkový typ s vynikajúcou plodnosťou.
	Chovný cieľ	Mliekový úžitkový typ. Prioritné zameranie: produkcia mlieka, jatočných jahniat a baranov pre zošľacht'ovacie a úžitkové kríženie.
Hmotnosť bahníc	<i>Plemenný štandard</i>	65 kg
	Chovný cieľ	75 kg
Hmotnosť plemenných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	85 kg
	Chovný cieľ	100 kg
*Hmotnosť jariek	<i>Plemenný štandard</i>	45 kg
**Hmotnosť aukčných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	65 kg
	Chovný cieľ	75 kg
PDP jahniat do odstavu – jahničky	<i>Plemenný štandard</i>	0,260
	Chovný cieľ	0,310
PDP jahniat do odstavu – baránky	<i>Plemenný štandard</i>	0,300
	Chovný cieľ	0,360
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	210 kg
	Chovný cieľ	250 kg
Jemnosť vlny	<i>Plemenný štandard</i>	31,1 – 37,0 μm sortiment B/C – C/D
Plodnosť na obahnenú ovcu	<i>Plemenný štandard</i>	170 %
	Chovný cieľ	200 %

*hmotnosť jahničiek do 1 roka musí byť minimálne 2/3 živej hmotnosti bahníc

**uvádzaná hmotnosť sa týka baranov vo veku nad 1 rok, do 1 roku musí mať baran minimálne 2/3 živej hmotnosti aukčného barana